

gerekruteerd. En de Russen weten wat KGB-ers zijn. KGB-ers lopen nooit in hun uniform op straat. Omdat ze zich schamen. Iedereen weet dat ze zijn opgeleid om te doden. Ze zitten altijd om mijn huis. Toen het festival verdween, trokken ze zich terug. Van dinsdag af heb ik er geen meer gezien. Alleen — dat is wel grappig — hebben een vriendin en ik er een paar gevolgd, die achter een paar Nederlanders aanliepen. Ze noteerden dingen. Toen hebben mijn vriendin en ik ook notities gemaakt. Je had hun gezichten moeten zien toen ze dat zagen.

„Ik denk dat dit festival voor Moskou mislukt is. Jongeren uit allerlei landen hebben

landse vrienden. Haar dertienjarige dochter, een kinderlijk meisje met een wijs gezicht, kijkt glimlachend toe. Als om Irina's verhaal te illustreren pakken „onze vrienden“ de draad weer op. Terug in het hotel het notitieblok doorgelezen, met name de onderstreepte regels: „De mensen in het westen, in Nederland, kunnen mij helpen. Zij kunnen er voor zorgen dat er veel lawaai komt als ik word gearresteerd. Zij kunnen een beroep doen op hun politici. Zij kunnen schrijven aan de Russische regering. Ze kunnen demonstreren, samen met politici. Laat het niet stil rondom mij worden.“

Vóór het gesprek met Irina Griwnina door-

ten teruggegeven als wordt gezegd dat anders de Nederlandse bijdrage voor het Solidariteitsfonds (83 maal 30 dollar) niet zal worden overgemaakt. Die kapitalistische onderhandelingsactiek heeft succes. De „porno“ en de pamfletten komen te voorschijn. Het Brandrapport en het Amnesty International-rapport zijn intussen „vernietigd“.

In het Aeroflot-toestel neemt een horizo plaats, die een souvenir draagt dat de rest van het gezelschap bekend voorkomt: het jekkie zoals dat door de vrijwillige politie en Komsomol wordt gedragen. Een provocatie? Uitswisselingen van ervaringen. Verdedigbaarheid of de persconferentie. Grote mate van overeenstemming toch ook. Er is veel bereikt in Moskou, voor zo ver mogelijk, door CPN-jongeren, door liberalen, door socialisten, door de „culturo's“, door christen-democraten. Iedere deelnemer kent de beperkingen en heeft zijn bedenkingen, maar als die verteld zijn volgt een „en toch...“ En zo is het. „Julie moeten blijven komen,“ had een jonge Rus gezegd, geen dissident maar iemand, die zich tot de groeiende categorie rekent van jongeren die zichzelf buiten de Sowjet-samenleving hebben geplaatst. Juist met uiteenlopende vertegenwoordigers van die groep hebben de Nederlandse bezoekers contacten gelegd die zij willen onderhouden. Een half uur na de landing sprak een horizo, slechts bijgeval door collega horizo's over „Nederlandse journalisten die stelselmatig foute informatie geven over de Sowjet-Unie“.

Hier was de „politieke zanger“ Paul Tambu aan het woord. Hein Verkerk herinnerde hem er sijtjes aan dat ook zijn gezang fout werd vertaald. Een collega-kunstenaar van Tambu, de Amerikaanse schrijver Kurt Vonnegut, nodigde op de dag van aankomst, Griwnina en haar gezin uit naar de Verenigde Staten te komen. Op dat moment werd het net rond Irina Griwnina weer aangetrokken. Het festival was voorbij, Irina schreef een open brief aan Sowjetleider Gorbatsjow, waarin zij een uitreisvisum eist of een proces, zodat zij na haar straf met haar gezin het land kan verlaten.

Een citaat: „Ik waarschuw u, meneer Gorbatsjow, iedereen begrijpt dat het fout is om kinderen hun moeder en hun recht op een normaal leven te ontnemen. Denk aan de reactie, die u bij Westeuropaanen op zult roepen als u overgaat tot de vernietiging van ons gezin. Denk eraan waarmee men u zal vergelijken. Vijftig jaar geleden nam een andere Europese macht gelijksoortige stappen. Zoals bekend is het met hen niet al te best afgelopen.“

Goen van Harten

Een volgend keer: de officieuze Russische jongerencultuur.

ECHTPAAR GRIWINNA, ZONDAGAVOND
„...Ik waarschuw u, meneer Gorbatsjow...“

de democratie hier kunnen zien en het goede leven. De Russen hebben van het festival alleen het vlagvertoon gezien. In de publicaties van de Komsomol is met geen woord gerept over wat die Zweedse vrouw over Afghanistan heeft gezegd. En verder hebben de Moscovieten het voordeel dat er meer te koop is, tomaten, sinaasappels, zelfs bananen. Ik heb er ook een paar gekocht, voor mijn dochters.“

In Irina's flat wordt de moderne techniek overwonnen door een archaische schrijfmethode. Delen van het gesprek worden gevoerd door met een viltstift op een kunststofen li te schrijven. De regels worden met een schichtig lapje weer uitgewist. Intussen wordt er ook grapjes gemaakt, neemt Griwnina foto's van haar bezoek, worden er liters thee gedronken en wordt er op koekjes geknabbeld; een huiveringwekkende gezelligheid. Bij het afscheid blijft de vraag „voor hoe lang?“ om van andere vragen nog maar te zwijgen, onuitgesproken. Irina lacht onvoorstelbaar en vraagt de groeten over te brengen aan Neder-

brak een andere moedige vrouw in Moskou de stille rondom de schrijver Anatoli Martsjenko, in 1981 veroordeeld tot tien jaar kamp met streng regime en vijf jaar verbanning. Zijn vrouw, Larissa Bogoraz, zelf in 1968 wegens deelname aan een demonstratie op het Rode Plein tegen de Russische inval in Tsjecho-Slowakije veroordeeld tot vier jaar verbanning naar Siberië, sprak zich tijdens het festival uit over het lot van veroordeelde dissidenten, aan de hand van wat haar man is overkomen. Elsevier publiceert dit vraaggesprek een volgende keer.

Maandagochtend, luchthaven Moskou. De delegatieleiding eist van de grenspolitie het in beslag genomen materiaal op. Dat was eerder tijdens de festivalweek al toegezegd. Navraag leerde dat het materiaal op weg was van het vliegveld naar het hotel. Het blijkt nu nog steeds op het vliegveld. Het materiaal wordt binnen enkele minu-